

TURINYS

PIRMAS SKYRIUS

[VADAS

- 2 Apie mažylius mąstykime kitaip
- 4 Kodėl aš myliu mažylius?
- 6 Ką mums reikėtų žinoti apie mažylius?
- 8 Montessori mažylio ugdymas
- 10 Kaip naudotis šia knyga?

ANTRAS SKYRIUS

[VADAS | MONTESSORI

- 12 Trumpa Montessori istorija
- 13 Tradicinis ugdymas ir Montessori ugdymas
- 14 Pagrindiniai Montessori principai

TREČIAS SKYRIUS

MONTESSORI VEIKLOS MAŽYLIAMS

- 24 Montessori veiklos, visapusiškai lavinančios mažylius
- 25 Kas padaro veiklą Montessori veikla?
- 26 Kaip vaikui parodyti naują veiklą?
- 27 Bendrieji principai, kuriuos reikia turėti omenyje
- 31 Kaip paruošti naują veiklą?
- 34 Veiklų rūšys
 - 34 Akių-rankos koordinacija
 - 37 Muzika ir judesys
 - 39 Gyvenimo praktika
 - 44 Menai ir rankdarbiai
 - 46 Kalba
- 60 Papildoma informacija apie gamtą ir veiklas lauke
- 62 Apie nemontessoriškus žaislus

KETVIRTAS SKYRIUS

KAIP PARUOŠTI NAMUS?

- 66 Montessori stiliaus erdvių kūrimas
- 67 Kambarys po kambario
 - 67 Prieškambaris
 - 67 Svetainė
 - 68 Virtuvė
 - 69 Valgomasis
 - 69 Miegamasis
 - 70 Vonios kambarys
 - 70 Menų ir rankdarbių erdvė
 - 71 Jauki vieta skaitymui
 - 71 Lauke
- 73 Bendrieji principai
 - 73 Kaip išvengti netvarkos?
 - 74 Sukurkite jaukumą
 - 74 Kaip įrengti namus, kad juose reikėtų mažiau dirbti?
 - 75 Erdvių dalijimasis su kitais

- 75 Mažos erdvės
- 76 Namų aplinkos svarba
- 78 Turas po namus

PENKTAS SKYRIUS

KAIP UŽAUGINTI SMALSŲ VAIKĄ, KURIS JAUSTŪSI MATOMAS IR GIRDIMAS?

PIRMA DALIS

VAIKO SMALSUMO SKATINIMAS

- 86 Penkios smalsumo sąlygos
 - 86 Pasitikėjimas vaiku
 - 87 Turtinga mokymų aplinka
 - 87 Laikas
 - 87 Saugumo pamatas
 - 88 Kaip skatinti nuostabą
- 88 Septyni smalsių žmonių principai
 - 88 Sekite paskui vaiką
 - 89 Įdarbinkite rankas
 - 90 Įtraukite vaiką į kasdienę veiklą
 - 91 Sulėtinkite
 - 92 Padėkite man padėti sau pačiam
 - 94 Skatinkite kūrybiškumą
 - 96 Stebėkite

ANTRA DALIS

PRIIMKITE SAVO VAIKUS TOKIUS, KOKIE JIE YRA

- 99 Mylėkite ir priimkite savo vaikus tokius, kokie jie yra
- 100 Būkite jų vertėjas
- 101 Priimkite visus jausmus, tačiau ne visus poelgius
- 102 Užuoat gryrė, suteikite vaikui grįžtamąjį ryšį
- 104 Vaidmenys ir etiketės

ŠEŠTAS SKYRIUS

VAIKO BENDRADARBIAVIMO IR ATSAKOMYBĖS SKATINIMAS

PIRMA DALIS

BENDRADARBIAVIMO SKATINIMAS

- 108 Kodėl Montessori metode nėra gąsdinimo, papirkimo ir bausmės?
- 110 Problemų sprendimas kartu su mažyiais
- 113 Kaip įtraukti mūsų vaikus?
- 114 Kaip kalbėti, kad jie mus girdėtų?
- 116 Lūkesčių valdymas
- 118 Premija – parašykite raštelį

ANTRA DALIS

RIBŲ NUSTATYMAS

- 120 Nustatyti ribas yra normalu
- 121 Ribos turi būti aiškios
- 122 Imkitės geranoriškų ir aiškių veiksmų
- 125 Pripažinkite neigiamus jausmus
- 126 Kaip valdyti pykčio priepuolį?
- 128 Atnaujinkite ryšį, kai vaikai nusiramina
- 128 Padėkite jiems pasitaisyti
- 130 Patarimai dėl ribų nustatymo
- 133 Praktinė ribų patikra

SEPTINTAS SKYRIUS

TAIKYMAS PRAKTIKOJE

PIRMA DALIS

KASDIENĖ PRIEŽIŪRA

- 136 Kasdienis režimas
- 138 Ritualai
- 139 Apsirengimas ir išėjimas iš namų
- 143 Valgymas
- 147 Miegas
- 150 Dantų valymas

ANTRA DALIS

POKYČIŲ VALDYMAS

- 151 Tualetas
- 154 Sudie čiulptukas
- 155 Broliai ir seserys

TREČIA DALIS

NAUDINGI ĮGŪDŽIAI, KURIUOS MAŽYLIAMS VERTA IŠMOKTI

- 161 Dalijimasis
- 162 Kaip pertraukti suaugusįjį?
- 163 Introvertiškų mažylių įgūdžiai
- 165 Mėtymo, kandžiojimo, mušimo, stumdymo fazės
- 168 Dėmesio ugdymas
- 169 Kaip įveikti nusivylimą?
- 170 Jeigu mūsų vaikas yra pernelyg prieraišus
- 172 Šiuolaikinės technologijos
- 173 Dvikalbystė

AŠTUNTAS SKYRIUS

BŪTI SUAUGUSIUOJU

- 178 Suaugusiojo pasirengimas
- 179 Rūpinimasis savo kūnu
- 180 Ugdykite mokymui(s) imlią mąstyseną
- 180 Tinkamai pradėkite ir baikite dieną
- 182 Būkite čia ir dabar
- 183 Stebėkite
- 183 Tenkinkite savo ir vaiko emocinius poreikius
- 184 Sulėtinkite
- 186 Būkite vaiko vedlys
- 187 Tegul jūsų namai bus jūsų pagalbininkas
- 188 Būkite sąžiningas
- 188 Imkitės atsakomybės už savo gyvenimą ir pasirinkimus
- 189 Mokykitės iš klaidų
- 190 Džiaukitės tuo, ką turite
- 190 Savivoka
- 191 Praktikuokite

DEVINTAS SKYRIUS

DARBAS KARTU

- 194 O kaip visi kiti?
- 195 Tėvai taip pat yra žmonės
- 195 Pirmybė vienam iš tėvų
- 196 Esminė sąlyga šeimai funkcionuoti
- 197 Šeimos įtraukimas
- 199 Seneliai ir kiti globėjai
- 200 Jei šeimoje kyla konfliktas
- 201 Skrybys neturi būti nemalonūs žodis

DEŠIMTAS SKYRIUS

KAS TOLIAU?

- 204 Pasiruošimas darželiui, mokyklai
- 205 Ateinantieji metai
- 209 Laikas keisti ugdymą
- 209 Laikas taikai

TIKROS ISTORIJOS

ŠEIMŲ, AUGINANČIŲ VAIKUS MONTESSORIŠKAI, CITATOS

- 212 Australija
Kylie, Aaronas, Casparas, Otis ir Otto
Kaip mes „montessoriaujam“
- 213 Mongolija
Enerelas, Bayana, Nimo ir Odis
Mininimoo
- 214 Kanada
Bethė, Anthony ir Quentinas
Mūsų Montessori gyvenimas
- 215 JAV
Amy, Jamesas, Charlottė ir Simonas
Vidurio vakarų Montessori
- 216 Mano šeima
Simona, Oliveris ir Emma
Australija ir Nyderlandai
- 217 Mano klasė
Džakarandos medžio Montessori
Amsterdamas, Nyderlandai

218 PAPILDOMI SKAITINIAI

220 PADĖKOS

PRIEDAI

- 224 Vietoj šito sakyk tai
- 226 Kur rasti Montessori priemonių ir baldų?
- 228 Apie Montessori mokyklas
- 228 Ko ieškoti Montessori mokykloje?
- 229 Kaip atrodo tipiška diena Montessori mokykloje?
- 230 Ar Montessori tinka kiekvienam vaikui?
- 231 Kaip vaikas, atėjęs iš tradicinės mokyklos, prisitaiko Montessori mokykloje?
- 232 Jausmai ir poreikiai
- 234 Tešlos plastilino receptas
- 235 Montessori veiklų mažyliams sąrašas
- 246 Rodyklė

TRUMPA MONTESSORI ISTORIJA

Dr. Maria Montessori buvo viena pirmųjų moterų gydytojų Italijoje XIX a. pabaigoje. Ji dirbo klinikoje Romoje, gydė neturtinguosius ir jų vaikus. Ji ne tik juos gydė, bet ir jais rūpinosi.

Vienoje iš prieglaudų Romoje ji stebėjo itin nuskriaustų vaikų su emociniais ir psichikos sutrikimais, kurie buvo jutimiškai sutrikdyti aplinkos, gyvenimą. Kartą pamatė, kaip vaikai renka trupinius – ne valgymui, bet siekdami stimuliuoti lytėjimo pojūčius. Ir ji išklė idėją, kad šiems vaikams gali padėti atitinkamas ugdymas, o ne medicina.

Dr. Montessori nesiėmė taikyti jokios išankstinės metodologijos, o naudojo tas pačias mokslinio stebėjimo praktikas, kaip ir medicininio mokymo metu, siekdama pamatyti, kas tuos vaikus ypač įtraukia, suprasti, kaip jie mokosi ir kaip ji galėtų palengvinti jų mokymosi procesą.

Ji gilino švietimo filosofijos, psichologijos ir antropologijos žinias, eksperimentuodama ir tobulindama ugdymo priemones šiems vaikams. Galiausiai dauguma tų vaikų išlaikė valstybinius egzaminus geriau negu sveiki vaikai. Dr. Montessori buvo paskelbta stebuklinga mokytoja.

Netrukus ji galėjo išbandyti savo idėjas Italijos švietimo sistemoje, kai buvo pasiūlyta Romos lūšnynuose įkurti mokyklą vaikams, kol jų tėvai dirbdavo. Tai buvo pirmieji vaikų namai (it. *Casa dei Bambini*), atidaryti 1907 m. sausį.

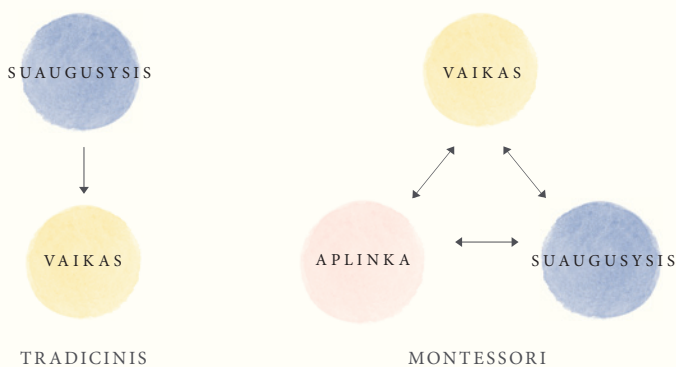
Gandas apie jos darbą pasklido ir užsienyje. Dabar Montessori mokyklų ir ugdymo programų yra kiekviename žemyne, išskyrus Antarktidą. Vien tik JAV yra daugiau kaip 4 500 Montessori mokyklų, o iš viso pasaulyje – apie 20 000. Aš gyvenu Amsterdame, ir čia yra daugiau kaip 20 Montessori mokyklų (gyventojų skaičius – apie 800 000) vaikams nuo kūdikystės iki 18 metų. Larry'is Pagis ir Sergey'us Brinas („Google“ įkūrėjai), Jeffas Bezosas („Amazon“ įkūrėjas), Jacqueline Kennedy Onassis (buvusi pirmoji JAV ponija) ir Gabrielis Garcia Marquezas (rašytojas, laimėjęs Nobelio premiją) lankė Montessori mokyklą.

Dr. Montessori toliau tęsė darbą švietimo srityje ir kūrė ugdymo metodus visų amžiaus grupių vaikams. Keliavo po visą pasaulį, o II pasaulinio karo metu gyveno tremtyje Indijoje. Mirė Nyderlanduose 1952 m. Ji savo misiją vadino „švietimu gyvenimui“, t. y. ne tik mokyklai, bet ir kasdieniam mūsų gyvenimui.

TRADICINIS UGDYMAS IR MONTESSORI UGDYMAS

Tradicinio ugdymo atveju mokytojas dažniausiai stovi klasės priekyje, nusprendžia, ką vaikai turi mokytis, ir atitinkamai moko – tai yra vertikalusis požiūris (iš viršaus į apačią).

Tai taip pat požiūris „vienas dydis visiems“. Mokytojas nusprendžia, kad visi, pavyzdžiui, yra pasiruošę tą pačią dieną išmokti A raidę.

Montessori ugdymo procese tarp vaiko, suaugusiojo ir ugdomosios aplinkos egzistuoja dinamiški santykiai. Vaikai patys yra atsakingi už mokymosi procesą, o suaugusieji ir tinkamai paruošta aplinka jiems padeda.

Mokymų priemonės išdėstytos lentynoje nuoseklia tvarka nuo lengviausių iki sunkiausių. Kiekvienas vaikas jam priimtiniu tempu naudojami šiomis priemonėmis pagal susidomėjimą konkrečiu metu. Mokytojas nuolat stebi vaiką ir kai šis pasiekia konkrečios priemonės meistriškumo lygį, pristato naują temą ir priemones.

Paveiksle viršuje Montessori ugdymo skiltyje strėlytės eina visomis kryptimis. Aplinka ir vaikas tarpusavyje sąveikauja. Aplinka pritraukia vaiką, ir jis mokosi padedamas priemonių, esančių aplinkoje. Suaugusysis ir aplinka taip pat veikia vienas kitą. Suaugusysis tam tikslui paruošia aplinką, stebi ir atitinkamai pritaiko, atsižvelgdamas į vaiko poreikius. O tarp suaugusiojo ir vaiko vystosi dinamiški santykiai, pagrįsti abipuse pagarba. Suaugusysis stebės vaiką ir įsiterps tik pasiūlydamas būtiniausią pagalbą, vėliau paliks vaiką vieną toliau mokytis ir siekti meistriškumo.

Dr. Montessori raštuose nuolat pabrėžia, kad jos mokymo esmė **nėra apipilti vaiką faktais, bet ugdyti jo natūralų norą mokytis.**

Šie principai turi būti taikomi ne tik mokykloje – jų turėtume laikytis ir namie. Mes padedame vaikams patiems atrasti, duodame jiems laisvę, nustatome ribas ir sukuriame sąlygas sėkmei atitinkamai pakeisdami namų aplinką taip, kad vaikai galėtų visaverčiai dalyvauti kasdieniame gyvenime.

PAGRINDINIAI MONTESSORI PRINCIPAI

1. Paruošta aplinka

Džakarandos medžio mokykloje (angl. *Jacaranda Tree Montessori*) kiekvieną savaitę turiu 8 grupes. Didžioji dalis mano darbo atliekama iki vaikų atvykimo. Rūpestingai ir dėmesingai paruošiu aplinką.

- Paruošiu tas veiklas, kurios puikiai tinka tam tikro amžiaus vaikams – kelia jiems iššūkius, tačiau ne tokias sudėtingas, kad neįveiktų.
- Pasirūpinu, jog vaikai turėtų visas priemones, kurios reikalingos, kad jiems pasisektų, – visada padedu padėkliukų, kuriuos jie gali nešti, šluosčių išpiltiems skysčiams nuvalyti, meno priemonių, kad galėtų pakartotinai praktikuoti, vaikams pritaikytų įrankių, su kuriais jie gali ant krekerių užtepti užtepėlės, ir pačių mažiausių stiklinaičių.
- Atsisėdu ant grindų ir žiūriu, kaip aplinka atrodo vaikų akių lygyje. Žemai ant sienos pakabinu paveikslus, kuriais jie galėtų mėgautis, augalus, kuriais galėtų rūpintis, padedu ant grindų ar žemo staliuko.
- Paruošiu erdvę taip, kad ji būtų paprasta, bet patraukli. Pašalinu visus nereikalingus daiktus ir parenku kelias gerai apgalvotas veiklas ir visas reikalingas priemones, kuriomis vaikai gali užsiimti savarankiškai. Niekada nesijaučiu tarytum „tvarkyčiau klasę“. Šio pasiruošimo tikslas yra viską sudėlioti taip, kad vaikams būtų maksimaliai patraukli ir jie norėtų tyrinėti ir mokytis. Tinkamai paruošta aplinka gali būti bet kokia erdvė, kurią mes sukuriame vaikams: klasė, mūsų namai, išnuomotas būstas atostogoms, laukas.

2. Natūralus noras mokytis

Dr. Montessori buvo įsitikinusi, kad vaikai turi prigimtinę motyvaciją mokytis. Kūdikiai mokosi rankutėmis paimti daiktus, vėl ir vėl mokosi stovėti, bando vaikščioti – vieni, kai aplinka tinkamai pritaikyta. Tas pats taikoma mokymuisi kalbėti, skaityti ir rašyti, matematikos užduotims suprasti bei visam supančiam pasauliui suvokti. Atradimai, kuriuos vaikai patys padaro – ypač tam *paruoštoje aplinkoje*, – padeda kurti nuostabos jausmą ir skatina norą mokytis. Jų nereikia nukreipti tyrinėti aplinką. Montessori mokykloje vaikai klasėse yra skirtingo amžiaus. Mažesni vaikai stebėdami gali mokytis iš didesnių, o pastarieji – įtvirtinti žinias padėdami mažesniems. Mažylio užsiėmimas yra žaidimas. Jie ypač smalsūs mokiniai, jeigu leidžiame tokiems būti.

3. Įdarbinkite rankas

„Galima padaryti tokią išvadą: vaiko intelektas gali vystytis iki tam tikro lygio nenaudojant rankų. Tačiau jeigu šiame procese naudojamos rankos, galima pasiekti kur kas geresnių rezultatų, o vaiko charakteris taps stipresnis.“

Dr. Maria Montessori, „Įmlusis protas“ (*angl. The Absorbent Mind*)

Rankos perduoda tam tikrą informaciją smegenims. Vienas dalykas yra ką nors išgirsti ar pamatyti, tačiau kai girdėjimo ar žiūrėjimo procese įtraukiamos ir rankos, išmoktos žinios būna kur kas gilesnės. Taip mes iš pasyvaus mokymosi pereiname į aktyvų.

Visos priemonės Montessori klasėje yra tokios gražios ir patrauklios, kad vaikas tiesiog nori jas liesti ir **pats savo rankomis** atrasti naujus dalykus.

Taip vaikams suteikiama galimybė mokytis lytėjimo būdu. Jie rankose laiko daiktą, kurį įvardijame, siūlome jiems daug gražių meno priemonių, duodame įvairių sąsagų užsegti ir atsegti (nuo „Velcro“ lipdukų iki užtrauktukų ir sagų), jie padeda mums virtuvėje gaminti maistą kišdami pirštelius į maišomą tešlą arba peiliu sviestui tepti bando supjaustyti bananą.

Kitas „rankos ant“ pavyzdys yra matematikos priemonės, kurios Montessori klasėje naudojamos 3–6 metų vaikams. Mažas auksinis karoliukas reiškia vieną vienetą (1), dešimties karoliukų vientisa linija – dešimtį (10), kvadratas, sudarytas iš dešimties dešimčių, – šimtą (100), sudėję dešimt šimtų gausime kubą, kuris reiškia tūkstantį (1 000).

PAPILDOMA INFORMACIJA APIE GAMTĄ IR BUVIMĄ LAUKE

„Leiskite vaikams būti laisviems; drąsinkite juos; leiskite jiems lyjant lietui bėgioti lauke; leiskite jiems nusiauti batus, kai pamato balutę; ir kai pieva padengta rasa, leiskite po ją bėgioti basomis; leiskite jiems ramiai pailsėti medžio šešėlyje; leiskite šaukti ir juoktis, kai juos rytais pažadina saulė, kaip ir bet kurią kitą gyvą būtybę.“

Dr. Maria Montessori, „Vaiko atradimai“ (angl. *The Discovery of the Child*)

Aš itin žaviuosi dr. Montessori, kuri jau XIX a. pabaigoje turėjo tokį holistinį požiūrį į vaiką ir jo vystymąsi, pabrėždama buvimo lauke ir gamtoje svarbą. Gamta mus ramina, sujungia su grožiu ir padeda iš naujo atrasti ryšį su žeme ir aplinka. Maži vaikai mokosi per sensorines patirtis. Dr. Montessori citata, pateikta aukščiau, tik įrodo, kokia turtinga gali būti jų patirtis. Net dabar, būdama suaugusi, puikiai prisimenu, kai maža vaikščiojau basa. Jeigu jūs gyvenate mieste, galite kas kelis mėnesius planuoti išvyką į gamtą. Tai gali būti popietė paplūdimyje arba kelios naktys palapinėje ar miško trobelėje. Štai keletas būdų, kaip galima užsiimti Montessori veiklomis lauke ir gamtoje:

1. **Sezoninės veiklos.** Atsižvelgdami į metų laiką, galime paimti krepšį ir vietiniame parke ar šalia esančiame miškelyje rinkti lapus, giles, kevalus, medžių šakeles, akmenukus ir kankorėžius. Taip pat galima rinkti vaisius.
2. **Daržovių auginimas.** Nebūtina turėti sodą, norint auginti daržoves. Pastatykite namie vazonėlį su šiek tiek dirvožemio, padėkite samtelį ir sėklų, šalia – laistytuvėlį su vandeniu. Galite ir kompostuoti – rinkti maisto atliekas į specialią dėžę. Taip vaikas sužinos apie maisto ciklą ir išmoks grąžinti naudingąsias medžiagas į dirvožemį.
3. **Judėjimo galimybės.** Laipiokite po medžius; bandykite atsistoję ant kelmo ar rąsto išlaikyti pusiausvyrą; kabokite ant šakų; supkitės ant padangos; važiuokite balansiniu dviračiu; spardykite kamuolį; šokite su guma; vaikykitės vienas kitą; greitai bėkite; lėtai vaikščiokite.
4. **Kartu pastebėkite gamtos grožį.** Stebėkite vabzdžius, vandens lašelius ant lapų, saulėlydžio spalvas, vaizdus nuo kalno, ežero ramybę, vandenyno bangas ar vėją medžių šakose arba tiesiog gėlių grožį ir bites kaimyno sode. Paimkite didinamąją lupą, kad geriau įsižiūrėtumėte, lieskite rankomis, klausykitės medžio ir žolės šlamėjimo ir užuoskite lietaus ar gėlių kvapą.

5. **Mėgaukitės tyła.** Suraskite ramią vietą, atsisėskite ir stebėkite debesis arba tiesiog ramiai kvėpuokite.
6. **Ieškokite lobių.** Padarykite nuotraukų sąrašą ir kartu ieškokite jame pavaizduotų objektų. Tai gali būti sode, parke, miške ar bet kurioje kitoje vietoje.
7. **Pastatykite namelį ar kliūčių ruožą ir pasikvieskite draugų.**
8. **Kurkite lauko meną.** Naudokite purvą, vandenį, lapus, gėles, dirvožemį, sėklas, žolę ir bet kuriuos kitus gamtoje randamus lobius. Išdėstykite pagal tam tikrą modelį, kurkite formas arba dirbkite kartu kurdami gėlę ar gyvūną.
9. **Padarykite muzikinę sieną.** Sode pakabinkite senus puodus ir keptuves, varpelius ir bet kuriuos kitus daiktus, kurie skleidžia garsą juos mušant. Suraskite ir medinių pagaliukų.
10. **Tyrinėjimas bet koku oru.** Nėra blogo oro, tik netinkama apranga. Tad įsigykite blogam orui tinkamų drabužių, avalynės (tiek suaugusiajam, tiek vaikui) ir brskite per balas, lipdykite sniego senį arba užsidėkite skrybėlę, pasitepkite kremu nuo saulės ir eikite į paplūdimį. Kiekvieną dieną išeikite į lauką.

Paskatinimas: bet kokia veikla su vandeniu – langų purškimas vandeniu, kibiro pripildymas vandeniu ir plytų dažymas teptuku, bėgimas per purkštuvą, upelių formavimas iš smėlio ir vandens arba vandens žarnos naudojimas žaidimų aikštelėje.

BENDRADARBIAVIMO SKATINIMAS

KAI VAIKAS JŪSŲ NEKLAUSO

Skatinti vaiko bendradarbiavimą nėra taip paprasta. Mažyliai iš prigimties yra smalsūs, impulsyvūs ir lengvai pasiduoda savo įgeidžiams. Dažniausiai tėvai, siekdami daugiau bendradarbiauti, bando vaikus gąsdinti, palenkti juos arba nuolat kartoti tuos pačius reikalavimus.

Dažnai pagauname save galvojančią: „Kodėl jie manęs neklauso?“

„Jeigu vaikui pasakei tūkstantį kartų ir jis vis tiek neišmoko, žinok, kad tas, kuris mokosi lėtai, yra ne vaikas.“

Walteris B. Barbe

KODĖL MONTESSORI METODIKOJE NĖRA GĄSDINIMO, PAPIRKIMO IR BAUSMIŲ

Žodis „disciplina“ kilęs iš lotyniško žodžio, kuris reiškia „mokymą, mokslą“. Tad mėgindami įvesti daugiau disciplinos turėtume suprasti, **ko mes juos mokome ir ko jie iš mūsų išmoksta.**

Gąsdinimai, papirkimai ir bausmės yra tik išorinis motyvavimas. Vaikas gali bendradarbiauti su mumis siekdamas išvengti bausmės, norėdamas gauti lipduką ar ledų. Tačiau tokia disciplina retai kada turi ilgalaikį poveikį. Tai padeda greitai išspręsti problemą, bet ne visada. Be to, tai gali atitraukti dėmesį nuo tikrosios problemos.

Kartą mokykloje buvau palikta po pamokų, nes parašiau piktą pastabą apie mokytoją (mokytoja iš tikrųjų mane baugino, bet, matyt, nereikėjo jos pavadinti drakone). Aišku, kad mokytoja rado raštelį. Aš taip nuliūdau palikta po pamokų, kad visiems draugams klasėje papasakojau, kokia mokytoja buvo pikta. Ar bausmė padėjo? Visiškai ne. Užuot jautusi kaltę dėl to, ką padariau, pamaniau, kad mokytoja padarė ką nors bloga.

Kiekvieną kartą, kai mes gąsdiname vaiką bausme, pavyzdžiui, pastatyti jį į kampą, ardome pasitikėjimą tarp tėvų ir vaiko.

Gali įvykti du dalykai. Vaikas gali išsigąsti suaugusiojo ir pradėti bendradarbiauti tik iš baimės arba gali rasti būdą slaptai padaryti tai, ko nori, mums to nesužinant. Gąsdinimai ir papirkimai taip pat gali paskatinti vaiką bendradarbiauti, bet ne todėl, kad vaikas norėtų mums padėti. Jis tiesiog norės išvengti negatyvių pasekmių (bausmės) arba gauti tam tikrą atlygį. Vaikui augant mums gali tekti dar labiau gąsdinti ar papirkinėti. Jeigu vaikas išmoko ką nors padaryti dėl to, kad gautų lipduką, jo bendradarbiavimo „kaina“ tik didės.

Tokie metodai, verčiantys mūsų mažylius bendradarbiauti, yra išties alinantys. Visa atsakomybė tokiu atveju tenka mums, suaugusiesiems. Nuolat galvojame: „Kaip aš priversiu savo vaiką apsirengti, valgyti, nusiplauti rankas?“ Mes pradedame kabinėtis, ir vaikas išvis liaujasi mūsų klausęs.

Tačiau egzistuoja ir kitas būdas. Kiekvieną kartą, kai vaikas su mumis ginčijasi, galime į tai žiūrėti kaip į galimybę mums abiem: suaugusiajam – mokyti, o vaikui – išmokti. Dabar pažiūrėkime atidžiau, kaip galime priversti vaiką bendradarbiauti (neprarasdami šalto proto). Ir paklauskime savęs: „Kaip dabar aš galėčiau padėti savo vaikui?“

Bendradarbiavimą galima skatinti taip:

- sprendžiant problemą kartu su mažyliu;
- įtraukiant vaiką;
- kalbant taip, kad jis mūsų klausytų;
- turint pagrįstų lūkesčių;
- pasiūlant nedidelį paskatinimą.

Pastaba. Norint, kad mažylis bendradarbiautų su mumis, reikalingas tvirtas abipusis ryšys ir pasitikėjimas. Taigi, kai viskas atrodo tarsi kova, vertėtų grįžti į ankstesnį skyrių ir jį peržiūrėti.

PROBLEMŲ SPRENDIMAS KARTU SU MAŽYLIAIS

Visada stengiuosi taip elgtis su vaiku, kad jis jaustųsi šioje situacijoje turintis tam tikrą kontrolės lygį. Net ir būdamas mažas, vaikas nori būti įtrauktas į įvykių eigą.

Vaikas neturėtų būti atsakingas, tačiau jis galėtų prisidėti sprendžiant problemas. Galime paklausti: „**Kaip mes galime išspręsti problemą?**“ Ir tada kartu ieškoti galimo sprendimo.

Tikėtina, būtent mes tą sprendimą ir pasiūlysimė, tačiau mažylis tokiu atveju dalyvaus procese. Pernelyg nenuvertinkite savo vaiko. Kartais jis pasiūlys puikių idėjų (dažnai jos bus kur kas kūrybiškesnės negu mūsų).

- „Tu nori likti parke, o aš noriu eiti namo. Įdomu, kaip mes galėtume išspręsti šią problemą?“
- „Jeigu labai nori, pabaik dėlioti dėlionę ir tada apsivilk marškinius, gerai? Dabar aš einu apsirengti, greitai grįšiu ir pažiūrėsiu, ar tau reikia pagalbos.“
- „Du vaikai ir vienas žaislas. Man įdomu, kaip tu tai išspręsi.“

Net ir mažai kalbantis mažylis gali mums padėti. Pavyzdžiui, jeigu šliaužiojantis broliukas ar sesutė paėmė vieną iš jų žaislų, mažylis gali pasiūlyti jam duoti kitą žaislą.

Jeigu reikia spręsti didesnę problemą, turėkite galimų sprendimų sąrašą. Į jį įtraukite net ir kylančias kvailokas idėjas. Tada kartu su vaiku peržiūrėkite sąrašą ir pasirinkite sprendimą, kuris tenkintų visus. Jūs galite pasirinkti vieną iš galimybių ir tada po kurio laiko sugrįžti ir pažiūrėti, ar ji veikia, o galbūt ją reikėtų šiek tiek pakeisti. Toks procesas su mažyliu neturėtų būti pernelyg formalus. Tačiau vaikui tai yra puiki galimybė mokytis.

Sprendžiant problemą tokiu būdu mažylis jausis iš dalies atsakingas už planuojamą sprendimą ir, tikėtina, jo laikysis. Tai taip pat puikus būdas spręsti problemas ir su kitais (čia galima vėl sugrįžti, kai septintame skyriuje kalbėsime apie broliukus ir sesutes).

Įtraukdami mažylius į problemų sprendimą, galime netgi atsipalaiduoti. Dalysimės atsakomybe. Išliksime atviri ir smalsūs. Ir nebruksime prievarta vaikui savo sprendimo.

Kartu su vaiku parenkite pagalbinį sąrašą

Vienas iš būdų sprendžiant problemas su mažyiais yra kartu su jais parengti paprastą veiksmų sąrašą (ypač su paveikslėliais).

Jeigu jie nenori rytais rengtis, galime parengti ryto rutinos lentelę su žingsniais, kuriuos vaikas turi padaryti. Jeigu vaikas priešinasi vakaro miegui, tokiu atveju į sąrašą galite įtraukti visus dalykus, kuriuos jis privalo padaryti prieš eidamas miegoti, įskaitant vandens išgėrimą ir nuėjimą į tualetą.

Galime nupiešti kiekvieno žingsnio paveikslėlį arba nufotografuoti ir išspausdinti. Jeigu vaikas nori kiekvieną dieną keisti tvarką, įlaminuokime paveikslėlius ar nuotraukas ir pakabinkime gerai matomoje vietoje.

Ir kiekvieną kartą galėsime pasitikrinti dėl kito žingsnio. Tokiu būdu ne mes, o lentelė „nurodys“, kas turi būti padaryta. „Ar tu matai lentelėje, koks yra kitas žingsnis?“ arba „Lentelėje parašyta, kad dabar mes turime su šepetėliu valyti dantis.“

Kai mažyčiai kartu su mumis rengs sąrašą, jie prisiims ir atsakomybę už sprendimą.